סוכה פרק ראשון סוכה

דסרי ריחייהו. מבאים ריחם: **היומי והיגי.** מיני סנה: **דנפרי טרפייהו.** טשרין עלין שלהן: **אפקופא דדיקלא.** מוגא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאים בו דוקרנין הרבה סביב סביב: **ואע"ג דאגידי.** שמחוברין ענפי האילן יחד ודמי לחבילין דאמרן אין מפסכין בהן: **ואע"ג דהדר אגיד לה איהו.** הענפים של מעלה כדי להסכינן מפני שמתפללין לכאן ולכאן ומוקפין) למעלה ואין סומכים הנקב: **אגד בחד לא שמיה אגד.** כל דבר יחידי המחובר יחד ואוגדו בפני עצמו אינה מגודה עד שיתן דבר אחר עמו ויאגדם יחד: **דוקרי דקני.** כענין אפקופא דדיקלא אלא שזה של קנים וזה של דקלים: **קנים ודוקרנים.** משמע מרי מילי ודוקרנים כמו יחפור בדקר (גיטין דף נ.) פל"א בלע"ז: **קנים של דוקרנים.** שיוצאים בגזעם כמין דוקרנים הרבה: **מסבכין בהן.** ולא משווינן להו כחבילה: **מרריתא דאגמא.** חזרת של אגם: **אזוב.** כל היכא דכתיב אזוב דריש ליה הכי: **ולא כל אזוב שיש לו שם לווי.** הכא נמי מרור כתיב ולא מרריתא דאגמא דהוא שם לווי: **כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה.** שיש בו מכמה מינין וכל אחד שם לווי לו כמו אזוב כוחלית וקודם מתן תורה היה זה שמו ונכתבה תורה והקפידה שכתוב בכמה מקומות אזוב ולא נכתב באחד מהן אחד משמות הללו ש"מ אמתם אזוב קפיד רחמנא: **הני.** מרריתא לא נשתנה שמה קודם מתן תורה וכשנתנה תורה לא היו קרויין אלא מרור סתם וכשהזכיר מרורים אף זה היה במשמע: **לא שמיה אגד.** לא לענין חבילה לסכך ולא לענין אגודת אזוב: **שלשה קלחין.** שרשין: **וכהן שלשה גבעולין.** גבעול לכל קלח. גבעול הוא קנה המתלעי שהוציא בראשו בקנטום ופשתן: **רבי יוסי אומר.** לקמן מפרש פלוגתייהו: **שיריו.** אם נפל האחד לאחר זמן שיריו כשרים בשנים: **גרדומיו.** כשמזין בו פעמים הרבה מתוך שגבעוליו רכים משתברים וכל שהוא המשתייר באגודה כשר ובלבד שישתייר מכל אחד ואחד כל שהוא שהרי אם אגודתו קיימת: **קא סלקא דעתיה.** דהא דאמר רב חסדא שנים מחלוקת רבי יוסי ורבנן הכי מפרש פלוגתייהו והכי שמעינן לה דמדשיריו שנים לר' יוסי תחילתו נמי שנים דיעבד: **למצוה.** לכתחילה: **ומדרבי יוסי.** בעי שלש מיהא למצוה מכלל לרבנן דאמרי שלשה לעכב אי אינהו נמי למצוה ולא לעכב מאי אתא רבי יוסי לאיפלוגי ומאי מחלוקת דקאמר רב חסדא דלרבי יוסי שמיה אגד ולרבנן לא שמיה אגד: **אזוב שמחילתו שנים.** פסול וכן אזוב שלשה ונפלו שנים מן האגודה ונשתייר אחד פסול: **ואינו כשר כו'.** כלומר אין תחילתו כשר אלא בשלשה דצריך מהכי לאו אגודה היא ואין שיריה כשרים אלא בשנים: **איפוך.** סגרא דידן דאמרן לעיל קא סלקא דעתיה דנפרשה לרב חסדא הכי דלר' יוסי שלשה לעכב כדמפרש הכא בהדיא ומכלל דשלשה מ"(לרבנן שמע רבי יוסי) דקאמרי למצוה ולא לעכב: **וספינא.** בגיטותא: **לרבנן.** לא גרסינן. שאין זו לשון גמרא ומיהו על כרחך רבנן קאמרי לה דהא ר' יוסי שלשה לעכב שמעינן לה: **אזוב שמחילתו שנים.** כשר: **ושיריו אחד.** נמי כשר: **ולא פסול.** כתחילתו עד שיהא אחד. וקס"ד דסיפא נמי הכי מיפרשא ואין שיריו פסולים עד שיהא אחד ולהכי פריך שיריו אחד סלקא דעתיך ליפסל והא קתני כשר: אלא

אפקותא דדיקלא. מוגא הדקל כשהוא סמוך לקרקע יוצאין בו דוקרנין הרבה סביב וא"ג דאגידי שהם מחוברים בענפי האילן יחד כך פירש בקונטרס ואין זה מצוותא דדיקלא דפרק כל שעה (פסחים דף לט. ושם) דההוא עשב הגדל סביב הדקל ויוצאים בו משום מרור ואי מן הדקל הוא הא אמר התם מה מצה מן הזרעים ואפשר דהיינו ערקבלין דסוף עושין פסין (עירובין דף כו:) דמפרש התם בגמרא מצוותא מריותא ופי' שם בקונטרס שהוא סיב הגדל סביב הדקל וכריך לומר דמין זרע הוא ומיהו מדתנן בפרק לולב הגזול (לקמן דף לו:) אין מוציאים את הלולב אלא במינו ואמר רבא בגמרא אפילו ואפילו בעיקרא דדיקלא שמע מינה דאין זה עשב אלא מן הדקל עצמו הוא ואין זה ערקבלין:

מרריתא דאגמא. פי' בקונטרס חזרת של אגם ואין משמע כן בפרק כל שעה (פסחים דף לט.) דאמרינן רבינא אשכחיה לרב אחא בריה דרבא דהוה מחזר אמרריתא אמר ליה מאי דעתיך אי משום דמרירי טפי והאתן תנן חזרת אלמא אין זה חזרת אלא אין מין אחר הוא שאמו מרריתא ויש ממנו שמגדל באגם ושורש שלו נקרא תיעה בפרק אלו טרפות (חולין דף נט. ושם) מאי תיעה עיקרא דמרריתא:

משום דשכיחן **באגמא.** כי האי גוונא משני רבא פרק אלו טרפות (חולין דף סב:) גבי תורין של רמב' ואחיי נמי אף על גב דמשני הכא והתם שיעוי אחריני מכל מקום מודה לרבא דהא בפרק אותו ואת בנו (שם דף פ.) מכשירין עוז דבאגא לגבי מזבח:

בשלש שמיה אגד. תימה דבמסכת אבות (פ"ג מ"ו) משמע דפחות מחמשה לא שמיה אגד דתנן עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה ביניהן שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין אפילו חמשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה ומנין שאפילו שלשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט ואית ספרים דגרסי איפכא דחמשה נפקא לן מבקרב משום דאמעדת דרשיה דקרא קאי ונלשון בקרב משמע אמצע כלומר בתוך עדה דהיינו חמשה ישפוט ושלשה נפקא לן מואגודתו על ארץ יסדה ונפ"ק דברכות (דף ו.) לא משמע כן דאמר התם מנין לעשרה שמתפללין שכינה ביניהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין לשלשה שיושבין דין שכינה ביניהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ונגירסא קמייתא ניחא ושמא דאף על גב דבעלמא משיבה אגודה בשלשה אי קרא דואגודתו על ארץ יסדה לא מיתוקם אלא בחמשה משום דכתיב אף ידי יסדה ארץ וכיד יש בה חמש אצבעות:

מצות אזוב שלשה קלחים. גבי אזוב דפרה לא כתיב אגודה אלא גבי אזוב דפסח מצרים כתיב ובסיפרי (פרשת חקת) יליף בג"ש לקיחה לקיחה מה להלן שלשה דאין אגודה בפחות משלשה אף כאן שלשה ורבנן דלא יליפי לעיל גבי לולב לקיחה לקיחה דמכשרי בשאינו אגוד קסברי דמאזוב לאזוב נאמרה גזרה שוה ותימה דאי גזרה שוה היא הא קתני סיפא דהך משנה בסוף פרק אחד עשר דפרה לא אגדן כשר ומ"ש מלולב לרבי יהודה דתניא אגוד כשר אשינו אגוד פסול משום דליף לקיחה לקיחה:

ובהן שלשה גבעולין. גבעול אחד לכל קלח וקלח דאי שלשה לכל קלח וקלח אם כן היינו ר' יהודה דקתני סיפא ר' יהודה אומר שלש על שלש ומשנה זו שנויה באורך במסכת פרה (פי"א מ"ט) אלא שהגמרא קארי: **וגרדומיו בל שהוא.** בפרק התכלת (מנחות דף לה:) דאמרי בני רבי מאיר גרדומי תכלת כשרין וגרדומי אזוב כשרין אגב תכלת נקט אזוב דגרדומי אזוב דמשנה היא במסכת פרה (שם) אי נמי משום אזוב דמלורע אילטרין:

ירקות

מסורת הש"ס

א) חולין סב: פרה פי"ח מ"ז ספרי פ' מקח [נגעים פי"ד מ"ו], ב) [פי' אזוב שים בו לצע כמו כחל. ערוך ערך כחל נ], ג) שבת קט: פרה פי"ח [מ"ט ע"ש], ד) כס"ל: ומקפין, ה) [צ"ל דלר' יוסי נשמע לרבנן].

הגהות הב"ח

(א) גמ' שכיח לה ונפיק: (ב) שם רבי יוסי אומר אזוב שתחילתו: (ג) שם יהתניא אזוב שתחילתו:

גליון הש"ם

גמרא שנים מחלוקת ר"י ורבנן כו'. לא זכיתי להבין מה ראיה מהכמים מדמכשירין בדיעבד דמקרי אגד הא בלא אגדו כלל ג"כ כשר בדיעבד דקתני כמתני' לא מסקנ ולא אגדן כשר. ומתוס' הקשו דאמאי כשר וכו' וכ"מ היאמ כתי"ע דהכש"ם הוי רק אמסכתא ל"ג רק למצוה יהיה אין שיהיה מין בלא אגדו כשר דאגד מהיכן נשמע דאגד שנים שמיה אגד ול"ע:

מוסף רש"י

אזוב ולא אזוב יון. וכל אלו מין אזוב הן אלא שיש לתן שם לוי (חולין סב:). מצות אזוב שלשה קלחים. לאגודה מתיב ואין לאגודה פחות מג', ובהן שלשה גבעולין. כל קלח ג' גבעולין, קנים דקים כמין של קנמים (שבת קסז).

רבינו חננאל

ה) היומי והיגי. מיני קוצים הם. כיון שנמשכת ומתייבשין נרשרין עליהן על המטעמים ועליהם עצמם, ולפיכך אמרו אין מסבכין בהם, חיישינן דלמא נקטה דעתיה מיניהו ונפיק ושביק לסרטה. אפקופא דדיקלא. פירוש הצואר של דקל שנתחתך מן הדקל והחריות עמו דבוקים, מסבכין, ולא נזרינן משום חבילות, דהני אגידהן אינוד בידי שמים הוא, כלומר בריתן כך היא. ואע"פ שחוזר ואוגדן, אינן דומין לחבילות הנאגדין, מפני שכל החריות הללו שעיקרן באפקותא כאחד מהן חשובין, וקיימא לן אגד בחד לא שמיה אגד. דוקרני דקני. עיקר הקנים שנתלשו ויש בהן קנים הרבה דבוקים בעיקרן, מסבכים בהן. דינם כדין האפקותא. כיון שהוכיר שמרעות של רב חסדא משמיה דר' אבונא בר רב שילא, והזכיר נמי מרריתא והאזוב שיש לו שם לווי פשוטה היא.

עין משפט נר מצוה

פא א ב מי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף יד:
פב ג מי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה יא (טוש"ע ת"ח שם סעיף טו):
פג ד טוש"ע ת"ח סימן תעג סעיף ה:
פד ה מי' פי"ח מהל' סוכה הלכה ה:
פה ו ז שם הלכה ד:

לעזי רש"י

פיל"א. יעה.

רבינו חננאל (המשך)

ז) והשיב אביי במריתא דאמתא ואמר כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה ובאתה תורה והקפידה עליו הוא שם לווי. סבר אביי שאין עליך לדון בדוקא הוה אלא בדברים שנשתנו שמותן קודם מתן תורה ובאתה תורה והקפידה עליו ונקרא בת פי בחורה, כשם דאגי שנשתנה אליו ולא נקרא בשם הראשון. כגון זה חושבני לשם לזוי ואין כאן אלא שנקרא מתם. ודבריה שנשתנה שמן אין אנו יודעים אותן אלא זה רבותינו הודיעונו שלא נשתנו שמן. ובשמיעה באלי סדפות בחורין של רחבה אמר רב חסדא אגד בחד לא שמיה אגד כראמרן, שלשה הוי איגוד. שנים מחלוקת, רבנן סברי הוי איגוד ור' יוסי סבר לא הוי איגוד. דכתיב ולקחתם אגודת אזוב, וכתיב ולקח אזוב וטבל במים, ולפנין לקיחת אזוב ז) [מלקיחת אזוב], כלומר דבעינן איגוד. ותנן במסכת פרה פרק י"א מצות אזוב שלשה קלחים וכהן שלשה גבעולים, ר' יהודה אומר של שלשה שלשה. אזוב שיש בו ג' קלחים מפסגו ואגדו. אסנו ולא אגדו, אגדו ולא אסנו, לא אגדו ולא אסנו [כשר]. ר' יוסי אומר שלשה גבעולים, שירים שנים, וגרדומיו כל שהוא. ואוקימנא לר' יוסי ג' גבעולים לעכב, כלומר השנים ז) אינן נאגדין לפיכך פסולין. לרבנן למצוה שלשה ואם עשה שנים כשר. כדתניא אזוב לרבנן חחלתו שנים, ושיריו אחד כשר, ואינו פסול אלא עד שיהא אחד בשיריו. ירושלמי אין חבילה פחות מכ"ה.

ז) מד' רבינו נראה דנרים בדברי אבי דנם בהחמי אין מפסכין ולא כבי דילן ול"ע.
ז) בסמ"ע להלן נב. שעמתן פירוש זה הסיך לסוגיין ועמתא שם יהא מנאתיו בלא הדף". ולכאו' אינו מתאים לנשנו בל של רבינו ונראה יותר שזה פירוש מבאון [ולכן נכתב בלאת שינה] יש לעיין היטב.
ז) נראה ל"ל קיחה לקיחה
ד) נראה ל"ל דשנים אינן נקראים אגודה לפיכך פסולין.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com